

L'esquella

(ALDC, VI, 1280. L'esquella)

Es tracta d'una 'campana, de formes diferents, que es penja del coll d'un cap de bestiar'; n'hi ha de petites (4, 54), grosses (77, 82, 85), llargues (54, 91, 106, 124, 128, 140, 177), estretes (15, 140), rodones (12, 44, 91), acampanades (120), quadrades (91), aplanades (44), de ferro o de fusta (41), per als ovins i cabrum (9, 54, 72, 94, 139, 184), per als èquids (73, 76, 81, 91) i per al vacum (15, 83, 91).

El terme més general és *esquella* (s. XIII) (< gòtic *SKĪLLA, cf. al. *schelle*), que presenta dues variants importants: a) la vocal tònica [ɛ] mitjana, pròpia del ross., la [ɛ], que és l'evolució normal de la ĭ originària en cat. or., i la [e], normal en cat. occ., però que trobem en diverses poblacions del cat. or. peninsular i insular com a resultat d'un tancament de /ɛ/ > /e/ per atracció dels nombrosos segments finals *-ell*, *-ella*; b) el segment inicial [es]-, que s'estén per la franja ponentina, convertit en [as]- en gran part del cat. occ. i en [əs]- en cat. or., d'acord amb el procés habitual en aquest dialecte de neutralització de /e/. Der.: dim. *esquellota* 139, 183; *esquellot* i *esquellota* 96, amb el suf. augmentatiu *-ot*, *-ota* (< -OTTU, -OTTA), respectivament.

Esquila 160, 166 és un manlleu al cast. i *esquilla* 118, 167, el resultat d'un compromís entre *esquella* i *esquila*. Quant a l'aspecte semàntic, recordem que el significat inicial era el de 'campana' traspasat després al de 'esquellota'. Altres mots més locals: el mot genèric *campana*, del llat. tardà CAMPĀNA, abreviació de VASA CAMPANA 'recipients de Campània', regió d'on provenia el bronze de millor qualitat; *picarol* 84, der. de *picar*, d'origen onomatopeic; *cencerro*, pres del cast., on és de gènesi onomatopeica, potser pres de l'eusq. *zinzerri*. L'alg. *bindiguinu* 85, que no es troba en logudorès ni en sassarès, podria ser una creació pròpia, també onomatopeica, a imitació del model logudorès *tintinu* (Corbera, 2000: 159).

Dins l'extensió general de *esquella*, notem la presència del der. *esquellot*, especialment en poblacions valencianes, de *campana*, en men., i de *cencerro*, importat del murcià i manxec (cf. *ALeCMan*, mapa 524).

Són mots normatius *esquella*, *esquellot* i *picarol*, des del DOrt, 1917.

